



Wolna treść

Wolna treść, **wolne informacje** – dowolnego rodzaju dzieło twórcze spełniające cechy wolnego dobra kultury.

Definicja

Wolnym dobrem kultury (wolną treścią) jest, zgodnie z definicją wolnych dóbr kultury, dzieło, nieobjęte istotnymi ograniczeniami prawnymi wobec wolności:

- wykorzystywania utworu i czerpania korzyści z jego używania
- poznawania utworu i stosowania nabytej w ten sposób wiedzy
- tworzenia i rozpowszechniania kopii informacji lub utworu
- wprowadzania zmian i poprawek, i rozpowszechniania utworów pochodnych^{[1][2]}.

Chociaż w codziennym użytkowaniu istnieje wiele definicji, wolne treści pod względem prawnym są bardzo podobne, jeśli nie identyczne, do otwartych treści. Analogicznie alternatywne pojęcia wolnego i otwartego oprogramowania różnią się kwestiami raczej filozoficznymi niż prawnymi^{[3][4][5]}.

Na przykład Open Knowledge Foundation w *Open Definition* opisuje „otwartość” jako synonim „wolności” używanej w nazwie „wolnych dóbr kultury” (jak w przypadku definicji otwartego źródła i definicji wolnego oprogramowania)^[6]. Dla wolnych lub otwartych treści oba ruchy polecają te same trzy licencje Creative Commons, w CC BY, CC BY-SA i CC0^{[7][8][9]}.



Logotyp wolnych dóbr kultury



Kwestie prawne

Symbole graficzne

Copyright

Copyright (por. wszelkie prawa zastrzeżone) to prawna koncepcja, która daje autorowi możliwość kontroli korzystania z jego dzieła. W wielu krajach kontrola ta jest ograniczona czasowo, a po upływie określonego terminu utwór wchodzi do domeny publicznej. W czasie obowiązywania pełni praw autorskich korzystanie z utworu może mieć miejsce jedynie za zgodą autora, chyba że mieści się w granicach dozwolonego użytku. Tradycyjna kontrola autorska ogranicza korzystanie z utworu do tych, którzy albo płacą autorowi

za korzystanie z treści, albo działają w granicach dozwolonego użytku. Po drugie, system ten ogranicza korzystanie z treści, których autora trudno odnaleźć^[10]. Po trzecie, buduje ona bariery między autorami, ograniczając twórczość pochodną, między innymi mash-upy i współtwórczość^[11].

Domena publiczna

Domena publiczna to zbiór prac twórczych, których majątkowe prawa autorskie wygasły lub nie istniały; a także zbiór utworów, które nie są przedmiotem prawa autorskiego. Każdy może modyfikować, rozpowszechniać lub w inny sposób korzystać z utworów, bez majątkowych skutków autorskoprawnych. Utwór znajdujący się w domenie publicznej lub będący przedmiotem wolnej licencji może być określany jako copycenter^[12].

Copyleft

Copyleft to gra słowna, nazwa praktyki stosowania norm prawa autorskiego w celu usunięcia ograniczeń rozpowszechniania kopii i zmodyfikowanych wersji dzieła^[13]. W przeciwieństwie do dzieł w domenie publicznej, autor zachowuje prawa autorskie do utworu, jednak udziela każdemu niewyłącznej licencji na rozpowszechnianie i często także modyfikowanie utworu. Licencje *copyleft* wymagają, aby wszelkie utwory pochodne były rozpowszechniane na tych samych warunkach, co utwór pierwotny. Symbol powszechnie powiązany z copylefem to odwrócony znak ochrony praw autorskich. W odróżnieniu od symbolu copyright, symbol *copyleft* nie jest określony przez prawo^[14].

Wykorzystanie

Media

W mediach, do których zalicza się teksty, przekaz audio i wideo, wolne licencje, w tym niektóre licencje Creative Commons, pozwalają na rozprzestrzenianie utworów pod pewnymi jasno określonymi warunkami. Nie wszystkie licencje Creative Commons są wolne: różnią się znacznie pod względem dozwolonego zakresu eksploatacji. W lutym 2008 wolne licencje CC zostały zatwierdzone jako „odpowiednie dla wolnych dóbr kultury”^[15]. Istnieją repozytoria, które zbierają wyłącznie wolne treści (zdjęcia, cliparty, muzykę)^[16] i literaturę^[17].

(1/3)▶



Copyright



Logotypy inicjatyw z wymienionych dziedzin
(1/5)▶



Creative Commons



Oprogramowanie

Modele rozwoju otwartego oprogramowania zawierają procesy eksperckiej recenzji i dają korzyści wynikające ze współpracy, podobnie jak w przypadku klasycznych modeli prowadzenia badań naukowych. Mają także struktury społeczne, w których, w wyniku tego modelu motywacyjnego, zmniejszają się koszty produkcji^[18].

Jeżeli zainteresowanie składnikiem oprogramowania jest wystarczająco duże, wykorzystywanie technologii peer-to-peer może zmniejszyć koszty dystrybucji oprogramowania, zdejmując ciężar utrzymania infrastruktury z deweloperów. Ponieważ oprogramowanie jest jednocześnie dostarczane przez konsumentów, modele dystrybucji są mierzalne, to znaczy metoda da się zastosować niezależnie od liczby konsumentów. W niektórych przypadkach dostawcy wolnego oprogramowania mogą używać technologii peer-to-peer jako sposobu dystrybucji^[19].

Inżynieria i technologia

Zasady wolnej treści zostały wdrożone na przykład w inżynierii, gdzie wiedza może być łatwo rozpowszechniana w celu zmniejszenia kosztów związanych z rozwojem projektów. Zasady otwartego designu mogą być stosowane w, między innymi, telefonii mobilnej, rękodziele, przemyśle motoryzacyjnym^[20], a nawet rolnictwie^[21].

Nauka

Większość prac naukowych nie jest darmowa, choć odsetek prac otwarcie dostępnych gwałtownie rośnie. Autorzy mogą traktować otwarty dostęp do publikacji jako sposób na poszerzenie publiczności w celu zwiększenia wpływu publikacji, mogą też wspierać otwarty dostęp z pobudek ideologicznych^{[22][23][24]}. Wydawcy otwartego dostępu, między innymi Public Library of Science i Biomed Central, zapewniają infrastrukturę recenzji i publikowania otwartych tekstów naukowych. Otwarte modele publikacji są bardziej popularne w dziedzinie nauk ścisłych niż humanistycznych. Niektóre uniwersytety, na przykład Massachusetts Institute of Technology, wprowadziły politykę wspierania otwartego dostępu poprzez wprowadzenie otwartych mandatów^[25]. W tradycyjnych czasopismach bywają stosowane alternatywne metody, do których należy opóźnienie publikacji na otwartych zasadach lub obciążanie badaczy kosztami publikowania prac w otwartym dostępie^{[26][27]}. Niektóre instytucje finansowe, przykładowo National Institutes of Health, stawiają wymóg grantowy, by prace naukowe były publikowane w domenie publicznej^{[28][29]}. Korzystanie z otwartej treści jest metodą redukcji kosztów zbierania informacji, jako że szkoły wyższe zwykle płacą za dostęp do tradycyjnych publikacji^{[30][31]}.

Prenumerata czasopism o nie-wolnej treści może być kosztowna dla uczelni, podczas gdy tworzenie publikacji i recenzja nie odbywa się na koszt wydawców. To doprowadziło do sporów między wydawcami i niektórymi uniwersytetami o koszty prenumeraty, np. University of California vs. the Nature Publishing Group^{[32][33]}.

Niektóre uniwersytety, na przykład MIT, dostarczają na potrzeby dydaktyczne wolno dostępne materiały edukacyjne (skrypty, nagrania, przewodniki). Taka treść za pomocą Internetu jest udostępniana szerokiej publiczności. Jej publikacja może odbywać się na podstawie decyzji obowiązującej na całej uczelni^[34] albo podejmowanej przez pojedyncze jednostki organizacyjne czy naukowców.

Zobacz też

- [otwarta treść](#)
- [ruch wolnej kultury](#)
- [wolność informacji](#)
- [open hardware](#)
- [projekt Gutenberg](#)

Przypisy

1. *Definition of Free Cultural Works* (<http://freedomdefined.org/Definition>) [online], freedomdefined.org [dostęp 2016-06-09] (ang.).
2. *Dlaczego wolne oprogramowanie potrzebuje wolnej dokumentacji* (<https://www.gnu.org/philosophy/free-doc.html>) [online], gnu.org [dostęp 2016-06-09].
3. *Dlaczego otwartemu oprogramowaniu umyka idea Wolnego Oprogramowania* (<https://www.gnu.org/philosophy/open-source-misses-the-point.html>) [online], gnu.org [dostęp 2016-06-09].
4. Christopher M. Kelly, *Two Bits. The Cultural Significance of Free Software* (<http://twobits.net/pub/Kelty-TwoBits.pdf>) [online], 2008 (ang.).
5. *Goodbye, „free software”; hello, „open source”* (<http://www.catb.org/~esr/open-source.html>) [online], catb.org [dostęp 2016-06-09] (ang.).
6. Open Definition 2.1 (<http://opendefinition.org/od/2.0/pl/>) na opendefinition.org: „Określona powyżej istota Definicji Otwartej Wiedzy odpowiada definicji «otwartości» przyjętej przez Open Source Definition oraz tego, co «wolne» wedle Definition of Free Cultural Works. Pierwotnie Open Definition została wywiedziona z Open Source Definition, która z kolei została wywiedziona z «Debian Free Software Guidelines»”.
7. Open Knowledge Open Definition Group, *Definicja Otwartej Wiedzy – Open Definition – Defining Open in Open Data, Open Content and Open Knowledge* (<http://opendefinition.org/od/2.0/pl/>) [online], opendefinition.org [dostęp 2016-06-09] (ang.).
8. *Creative Commons 4.0 BY and BY-SA licenses approved conformant with the Open Definition* (<http://blog.creativecommons.org/2013/12/27/creative-commons-4-0-by-and-by-sa-licenses-approved-conformant-with-the-open-definition/>) [online], blog.creativecommons.org, 27 grudnia 2013 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
9. *Open Definition 2.0 released* (<https://blog.creativecommons.org/2014/10/07/open-definition-2-0-released/>) [online], blog.creativecommons.org, 7 października 2014 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
10. *Orphan Works* (<https://www.copyright.gov/orphan/>) [online], copyright.gov [dostęp 2016-06-09] (ang.).
11. Ben Depoorter, Francesco Parisi, *Fair use and copyright protection: a price theory explanation* (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0144818801000710>), „International Review of Law and Economics”, 4, 17th Annual Conference of the European Association of Law & Economics, Ghent, Belgium, September 2000, 2002, s. 453–473, DOI: 10.1016/S0144-8188(01)00071-0 (<http://dx.doi.org/10.1016%2FS0144-8188%2801%2900071-0>) [dostęp 2016-06-09] (ang.).
12. *copycenter* (<http://www.catb.org/jargon/html/C/copycenter.html>) [online], catb.org [dostęp 2016-06-09] (ang.).
13. S Dusollier, *Open source and copyleft. Authorship reconsidered?*, „Columbia journal of Law and the Arts”, 26 (296), 2003 (ang.).

14. Brent Hall, Michael G. Leahy, *Open Source Approaches in Spatial Data Handling* (<https://books.google.com/books?id=JZNuu8XODQMC>), Springer Science & Business Media, 27 września 2008, ISBN 978-3-540-74831-1 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
15. *Approved for Free Cultural Works* (<https://blog.creativecommons.org/2008/02/20/approved-for-free-cultural-works/>) [online], blog.creativecommons.org, 21 lutego 2008 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
16. *iRate Radio – Home* (<https://sourceforge.net/projects/irate.berlios/>) [online], sourceforge.net [dostęp 2016-06-09] (ang.).
17. *No Cost or Freedom?* (https://www.gutenberg.org/wiki/Gutenberg:No_Cost_or_Freedom%3F) [online], [gutenberg.org](https://www.gutenberg.org) [dostęp 2016-06-09] (ang.).
18. Mikko Mustonen, *Copyleft – the economics of Linux and other open source software* (https://web.archive.org/web/20090324205456/http://www.valt.helsinki.fi/staff/herkia/kava/Seminnarit/MI_mustonen.pdf) [online], [valt.helsinki.fi](http://www.valt.helsinki.fi/staff/herkia/kava/Seminnarit/MI_mustonen.pdf) [dostęp 2009-03-22] [zarchiwizowane z adresu (http://www.valt.helsinki.fi/staff/herkia/kava/Seminnarit/MI_mustonen.pdf) 2009-03-24] (ang.).
19. Michel Pawlak, Ciarán Bryce, Stéphanie Laurière, *The Practice of Free and Open Source Software Processes* (<http://hal.inria.fr/docs/00/28/33/44/PDF/RR-6519.pdf>), „Rapport de recherche”, 6519, hal.inria.fr, 28 maja 2008, ISSN 0249-6399 (<http://worldcat.org/issn/0249-6399>) [dostęp 2009-03-22] (ang.).
20. *Das offenste aller Autos* (<http://www.heise.de/tr/artikel/Das-offenste-aller-Autos-278081.html>) [online], [heise.de](http://www.heise.de) [dostęp 2016-06-09] (niem.).
21. Stewart, Jr., C. Neal, *Open-source Agriculture* (<http://www.isb.vt.edu/news/2005/artspdf/dec0501.pdf>) [online], [isb.vt.edu](http://www.isb.vt.edu), 2005 [dostęp 2009-03-22] (ang.).
22. Alma Swan, Sheridan Brown, *Open access self-archiving: An author study* (<http://eprints.soton.ac.uk/260999/1/jisc2.pdf>) [online], 2005 (ang.).
23. Theo Andrew, *Trends in Self-Posting of Research Material Online by Academic Staff* (<http://www.ar.iadn.ac.uk/issue37/andrew/>), 30 października 2003, ISSN 1361-3200 (<http://worldcat.org/issn/1361-3200>) [dostęp 2016-06-09] (ang.).
24. Key Perspectives, *JISC/OSI Journal Authors Survey Report* (https://web.archive.org/web/20090324205455/http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/JISCOAreport1.pdf) [online], [jisc.ac.uk](http://www.jisc.ac.uk) [dostęp 2009-03-22] [zarchiwizowane z adresu (http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/JISCOAreport1.pdf) 2009-03-24] (ang.).
25. *MIT faculty open access to their scholarly articles* (<https://news.mit.edu/2009/open-access-0320>) [online], news.mit.edu, 20 marca 2009 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
26. Policy of the Society for General Microbiology towards author self-archiving on PubMed Central and institutional and other repositories (https://web.archive.org/web/20110526165338/http://mic.sgmjournals.org/misc/self_archiving.dtl). mic.sgmjournals.org. [zarchiwizowane z tego adresu (http://mic.sgmjournals.org/misc/self_archiving.dtl) (2011-05-26)].
27. *OnlineOpen Without a Creative Commons License* (<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-828080.html>) [online], olabout.wiley.com [dostęp 2016-06-09] (ang.).
28. Maryanne Haslam, *NHMRC Partnership Projects Funding Policy* (https://web.archive.org/web/20090317204124/http://www.nhmrc.gov.au/grants/partnerships/_files/funding_policy.pdf) [online], [nhmrc.gov.au](http://www.nhmrc.gov.au) [dostęp 2016-06-09] [zarchiwizowane z adresu (http://www.nhmrc.gov.au/grants/partnerships/_files/funding_policy.pdf) 2009-03-17] (ang.).
29. *Policy on Enhancing Public Access to Archived Publications Resulting from NIH-Funded Research* (<https://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/not-od-05-022.html>) [online], grants.nih.gov, 3 lutego 2005 [dostęp 2016-06-09] (ang.).
30. Susan Mayor, *Libraries face higher costs for academic journals*, „BMJ: British Medical Journal”, 7394, 2003, s. 840, PMID: null (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/null>), PMCID: PMC1125769 (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1125769/>) (ang.).
31. *Journal Price Survey (1994-2014)* (<http://www.ams.org/membership/mem-journal-survey>) [online], [ams.org](http://www.ams.org) [dostęp 2016-06-09] (ang.).

32. *Response from the University of California to the Public statement from Nature Publishing Group regarding subscription renewals at the California Digital Library* (https://web.archive.org/web/20100626082706/http://osc.universityofcalifornia.edu/news/UC_Response_to_Nature_Publishing_Group.pdf) [online], osc.universityofcalifornia.edu, 10 czerwca 2010 [dostęp 2016-06-09] [zarchiwizowane z adresu (http://osc.universityofcalifornia.edu/news/UC_Response_to_Nature_Publishing_Group.pdf) 2010-06-26] (ang.).
33. Nigel Hawkes, *Boycott 'greedy' journal publishers, say scientists* (<https://web.archive.org/web/20110429061407/http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article1013152.ece>) [online], timesonline.co.uk, 29 kwietnia 2011 [dostęp 2016-06-09] [zarchiwizowane z adresu (<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article1013152.ece>) 2011-04-29] (ang.).
34. *About OCW* (<http://ocw.mit.edu/about/>) [online], ocw.mit.edu [dostęp 2016-06-09] (ang.).

Linki zewnętrzne

- Meyer P.B., *Episodes of collective invention* (<http://www.bls.gov/osmr/pdf/ec030050.pdf>) [online], bls.gov, 4 sierpnia 2003 [dostęp 2016-06-09].
 - *Open Knowledge* (<https://okfn.org>) [online], okfn.org [dostęp 2016-06-09].
 - *What is free content? – WikiEducator* (http://wikieducator.org/Wikieducator_tutorial/What_is_free_content) [online], wikieducator.org [dostęp 2016-06-09] (ang.).
-

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Wolna_treść&oldid=80083759”